

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite og sjøfarts- og fiskerikomiteen Fellesmøte onsdag den 15. desember 1965 kl. 9.

Møtet ble ledet av formannen i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite, R ø i s e l a n d .

Av den utvidede utenriks- og konstitusjonskomites medlemmer var til stede: Hambro, Henningsen, Korvald, Langhelle, Guttorm Hansen (for Finn Moe), Røiseland, Stray, Wormdahl, Ingvaldsen, Hønsvald, Magnus Andersen, Borgen, Brommeland, Engan (for Braadland), Christiansen, Garbo, Gerhardsen, Nordli (for Halvard Lange), Treholt og Otto Lyng (for Møller Warmedal).

Av sjøfarts- og fiskerikomiteens medlemmer var følgende til stede: (Magnus Andersen), (Brommeland), Bjarne Flem, Valter Gabrielsen, Hamran, Helge Jakobsen, Lillås, Moxnes, Sunniva Hakestad Møller, Nybø og Warholm.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Fung. utenriksminister, statsråd Willoch og fiskeriminister Myklebust.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet ekspedisjonssjef Evensen, byråsjef Motzfeldt og konsulent Fleischer. Fra Fiskeridepartementet underdirektør Bjørge.

Formannen: Møtet er kalla saman for at den fungerande utanriksminister kan gje ei orientering om *tingingar med Vest-Tyskland om visse fiskerigrensespørsmål*. Eg gjev ordet til statsråd Willoch.

Fung. utenriksminister Willoch: Som det vil være kjent for komiteens medlemmer, ble det i årene 1960 – 1962 forhandlet med Vest-Tyskland om adgang for vesttyske fartøyer til fortsatt å drive fiske ved norskekysten mellom 6 og 12 nautiske mil – altså rettigheter av samme art som dem som ble innrømmet Storbritannia og Sovjet-Samveldet.

Forhandlingene med Vest-Tyskland førte imidlertid ikke til noen avtale. Grunnen til det var at man fra norsk side koblet spørsmålet sammen med vårt ønske om en bilateral binding av visse tollfrie kvoter for den norske eksport av fisk og fiskeprodukter til Vest-Tyskland, av hensyn til de vanskeligheter som denne eksport kunne møte etter hvert som Fellesmarkedets ytre tolltariff ble satt ut i livet. På tysk side aksepterte man ikke denne direkte sammenkobling av overgangsrettigheter og handelspolitiske innrømmelser. Dessuten ble det anført at Forbundsrepublikken Tyskland som medlem av Fellesmarkedet heller ikke hadde anledning til å gi Norge noe bindende løfte på den handelspolitiske sektor. Etter det tyske syn var overgangsrettigheter å betrakte som et vederlag for at man på den side avfant seg med grenseutvidelsen.

Disse forhandlingsrunder ble avsluttet i juni 1962, og fra den tid og inntil i sommer har man på tysk side holdt spørsmålet om å gjenoppta forhandlingene flytende. Det skyldtes den europeiske fiskerikonferansen som fant sted i London fra desember 1963 til mars 1964, og senere at det var uklart om Norge ville slutte seg til

den fiskerikonvensjon som ble vedtatt på denne konferanse. Konvensjonen inneholder jo bl.a. bestemmelser om permanente rettigheter for et tradisjonelt fiske mellom 6 og 12 mil fra kysten. Nu regner Vest-Tyskland ikke lenger norsk tilslutning til den europeiske fiskerikonvensjon for aktuell, og har derfor anmodet om at fiskerigrænseforhandlingene med Norge må bli tatt opp igjen så snart som mulig.

Når Vest-Tyskland, til tross for at dets fiske utenfor norskekysten er forholdsvis ubetydelig, likevel legger vesentlig vekt på å få en overgangsordning, antar man at det i stor utstrekning skyldes det mer prestisjebetonete moment at tyske fartøyer ikke fortsatt skal være gjenstand for diskriminering i forhold til fiskefartøyer fra Storbritannia og Sovjet-Samveldet, som jo har fått slike rettigheter. Det må også innrømmes at tyske fartøyer har drevet tradisjonelt fiske utenfor norskekysten, og at Vest-Tyskland derfor må sies å fylle vilkårene for overgangsrettigheter, hvis man skulle bygge på den såkalte Genève-formelen.

Imidlertid er det oppfatningen i de berørte departementer at rettigheter lenger enn til 1970 ikke kan komme på tale. Hvis man gir rettigheter ut over dette tidspunkt, må man regne med at det kan få konsekvenser vis-à-vis Storbritannia og Sovjet-Samveldet på grunn av bestevilkårsklausuler i de avtaler vi har med disse land.

Det er etter drøftelser enighet mellom Utenriksdepartementet, Fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet om at kravet om direkte handelspolitiske motytelser ikke bør fastholdes fra norsk side hvis man forhandler, fordi det ikke er mulig for Vest-Tyskland å imøtekomme slike krav av hensyn til dets medlemskap i Fellesmarkedet. Dessuten er man engstelig for at hvis et slikt krav skulle bli reist, så kan det resultere i et krav fra tysk side om at overgangsrettigheter også for deres vedkommende skal vare i ti år, det vil si frem til 1975, hvilket vil få slike konsekvenser som jeg allerede har antydnet.

Spørsmålet om å gjenoppta fiskerigrænseforhandlingene ble av Fiskeridepartementet drøftet med representanter for Norges Fiskarlags landsstyre den 3. november i år. Landsstyrets medlemmer ga herunder uttrykk for at forhandlinger, alle forhold tatt i betraktning, kunne innledes med Vest-Tyskland, men at man burde sikre seg handelspolitiske motytelser av en eller annen art. Videre skulle man eventuelt ta opp spørsmålet om en effektivisering av den nugjeldende avtale med Forbundsrepublikken om meglingsnemnder, såkalte trålnemnder, for behandling av erstatningskrav i forbindelse med skader på fiskeredskaper, idet det i praksis har vist seg at tyske rederier ofte ikke har betalt de erstatningsbeløp som blir anbefalt av disse nemnder.

På bakgrunn av de uttalelser fra fagmyndighetene og fra Norges Fiskarlag som jeg nu har nevnt, ble saken drøftet i regjeringskonferanse den 7 d.m. Der var det enighet om at Norge skulle erklære seg villig til å ta opp forhandlinger igjen med Forbundsrepublikken Tyskland på følgende vilkår:

1. Overgangsrettigheter skal ikke innrømmes lenger enn til 31. oktober 1970.

2. Det skal søkes utvirket en erklæring fra tysk side om at Forbundsrepublikken innen rammen av de handelspolitiske muligheter som foreligger, skal se med velvilje på import av fiskevarer fra Norge.

3. Avtalen mellom Norge og Forbundsrepublikken om meglingsnemnder for behandling av erstatningskrav i anledning skade på fiskeredskaper bør søkes effektivisert i den utstrekning den pågående utredning herom viser at dette kan være ønskelig.

Det var også enighet i Regjeringen om at man gjerne ville få drøfte spørsmålet med disse komiteer før den tyske anmodning om forhandlinger blir besvart.

Jeg tror man kan si at det vesentligste moment for en imøtekommende norsk holdning nu er hensynet til Norges handelspolitiske goodwill i Vest-Tyskland. Jeg legger til, uten at jeg skal gå inn på det i detalj nu, at jeg tror dette er et viktig moment i den foreliggende situasjon. På den annen side tror jeg det må kunne sies, med støtte i det jeg allerede har nevnt av uttalelser, at de fiskerimessige ulemper av at tyske fartøyer får fiske mellom 6 og 12 mil i den gjenværende del av overgangsperioden sannsynligvis vil bli forholdsvis små.

Jeg vil gjerne nevne spesielt at under de tidligere forhandlinger med Vest-Tyskland om dette oppsto det særlige problemer i forbindelse med tysk ønske om å inkludere i avtalen en såkalt EWG-klausul, som det heter på tysk – som vel vi ville kalle en EEC-klausul, altså en Fellesmarkeds-klausul. Denne klausul tok sikte på å sikre at Vest-Tyskland ved fiskerigrænseavtalen ikke ble utelukket fra å kunne kreve videregående fiskerirettigheter dersom Norge sluttet seg til Fellesmarkedet. På norsk side betraktet man en slik klausul som en vesentlig ulempe, fordi den kanskje kunne sies å inneholde en forutsetning om at det skulle innrømmes videregående fiskerettigheter dersom Norge ble medlem av Fellesmarkedet, eventuelt da på grunnlag av Roma-traktatens regler om etableringsrett. Klausulen ville derfor kunne svekke Norges posisjon ved eventuelle forhandlinger om en europeisk markedsordning, og styrke kravene fra ordningens øvrige medlemsland om å få drive fiske innenfor 12-milsgrensen. Men man antar nu at hvis den tyske delegasjon under de kommende forhandlinger skulle fastholde kravet om en slik EWG-klausul, skulle det være mulig å oppnå en klausul som er relativt nøytral i sin formulering og således ikke vil svekke Norges posisjon i fremtiden. Man har et mønster fra utvidelsen av Grønlands fiskerigrænse som sannsynligvis vil kunne løse dette problem på en for oss hensiktsmessig måte.

Det er Utenriksdepartementets oppfatning at det før man tar opp offisielle forhandlinger underhånden må bringes på det rene om man fra tysk side er villig til å akseptere en overgangsperiode inntil 31. oktober 1970. Hvis man fra tysk side skulle fastholde kravet om en ti års overgangsperiode fra nu av, bør det gjøres klart for dem at vi ikke ser noen hensikt i å ta opp igjen de offisielle forhandlinger. Men vi må da eventuelt ta opp til vurdering om Norge ensidig og uten noen avtale skal gi tyskerne overgangsrettigheter fram til 31. oktober 1970.

Helt til slutt nevner jeg at man må regne med at en innrømmelse av overgangsrettigheter overfor Forbundsrepublikken Tyskland kan medføre at

Frankrike fremsetter krav om tilsvarende rettigheter. Utenriksdepartementet antar at Norges handelspolitiske stilling og interesser tilsier at man i den situasjon, hvis den inntreffer, også innrømmer Frankrike overgangsrettigheter. Det franske fiske på kysten er så vidt vi vet beskjedent.

Dette er, tror jeg, de viktigste momenter i saken, og grunnlaget for at jeg tør be om en reaksjon fra komiteenes side.

Magnus Andersen: Jeg vil gjerne ha sagt med en gang at man på grunn av den forhistorie som her har vært, vel ikke kan motsette seg å ta opp forhandlinger med tyskerne. Men man bør på forhånd bringe klarhet i en del viktige spørsmål, bl.a. det som statsråden var inne på når det gjaldt tidspunktet 1970, og også dette med de handelspolitiske fordeler.

Det spørsmål som man kan stille seg etter at det nå er gått fem år siden Storbritannia og Sovjet fikk overgangsordninger, er hvorfor Vest-Tyskland har vist så liten interesse for å komme fram til en avgjørelse av disse spørsmål i den tiden som er gått etterpå, og hva årsaken er til at de kommer så pass aktivt nå.

Når det gjelder handelspolitiske fordeler, tror ikke jeg at tyskerne kan love oss noen ting. Vest-Tyskland er jo med i Roma-avtalen sammen med de andre EEC-partnere, og det vil jo tross alt være de organene som der administrerer, som vil bestemme hvor vidt det fortsatt kan gis tollfrie kvoter for import av norske fiskeprodukter. Jeg ser det slik at de ytelser Vest-Tyskland kan by oss, kan bli svært minimale. Da vi sluttet avtaler med Storbritannia og Sovjet, ble vi jo fra begge disse hold innrømmet visse fordeler. Storbritannia erklærte seg villig til, hvis det utvidet sin fiskerigrense, å gi de norske fiskere rettigheter mellom 6 og 12 mil, og vi fikk også, om ikke direkte, så bortimot, den fordel som lå i eksport av et visst kvantum frossenfisk til det britiske marked. De fordeler vi oppnådde overfor Sovjet, var noe mindre, men tross alt fikk vi også der en del, i og med at norske fiskere fikk komme inn på sovjetisk område som man ellers ikke ville ha fått benytte til fiske, og som i hvert fall periodevis i året er av ganske stor betydning for norske fiskere.

Når Vest-Tyskland nå forsøker å få til et positivt resultat av forhandlinger om en overgangsordning, tror jeg at årsaken først og fremst ligger i at de her vil sikre seg å komme i en lignende posisjon som Sovjet og Storbritannia, ikke akkurat i øyeblikket, men når 1970 kommer, slik at de eventuelt skal kunne være med hvis det skulle bli noen avtale ut over det tidspunkt. Jeg tror at det er den vesentlige årsak. Den andre årsaken er vel at fisket på de felter hvor tyske fiskefartøyer har drevet i den senere tid, har vært så pass avtagende at de er interessert i å kunne få utnytte de muligheter som det til enkelte tider av året kan være ved norskekysten.

Jeg vil slutte som jeg begynte, og konkludere med at man selvfølgelig ikke kan motsette seg å ta forhandlinger med Vest-Tyskland, men at det er viktig på forhånd å få vite hvor tyskerne står i vesentlige spørsmål. Og jeg vil allerede nå si at jeg ser ingen vesentlige årsaker til at vi skulle gi tyskerne noen overgangsrettigheter – selv fram til 1970. De har vist en så labil holdning før, og jeg har en følelse av at det er spesielle hensikter som ligger bak den aktivitet som nå vises. Jeg tror at man

skal være meget reservert, og minimum må i hvert fall være at de forbehold som er tatt fra fiskernes side gjennom Norges Fiskarlag, kan bli noenlunde imøtekommet.

Warholm: I likhet med hr. Magnus Andersen har også jeg spekulert på hvorfor tyskerne har holdt seg passive i så lang tid. Jeg er kommet til samme konklusjon som han, at det er de tingene han pekte på som må ha vært avgjørende for dem nå. Det er riktig som han sa, at det tyske fiske på norskekysten er ubetydelig, og man kan vel si at det har vært sterkt avtagende. Men i likhet med hr. Magnus Andersen tror jeg det er bestemte siktemål som gjør at de akkurat nå søker å få gjenopptatt forhandlingene.

Jeg er glad for at man skal ha de tre punktene som ble nevnt av fungerende utenriksminister, som forutsetninger fra vår side for gjenopptagelse av forhandlingene. Det er nemlig en kjent sak at det er spesielt i Nordland fylke, fra Andenes langs Vesterålen at vi har hatt vanskeligheter med tyskerne i alle år. Jeg skulle ha ønsket å få opplyst fra Fiskeridepartementets side hvor betydelige de skadene er, som tyskerne har påført norske fiskere i de senere år. Det er en kjensgjerning at den største del av de skader som er påført norske fiskere i de senere år på Andenesfeltet og ellers på Vesterålen, er forvoldt av tyske trålere. Derfor må det være en forutsetning fra vår side at de i all fall gjør opp de mellomværende man har på grunn av de skader som er påført og som i mange tilfelle har medført at norske fiskere, spesielt da på Vesterålen, har måttet avbryte driften. Jeg vil gjerne vite om administrasjonen har noen oppgave over hvor store restanser det dreier seg om, og likeledes om man har oppgaver som viser forholdet mellom antall redskapskollisjoner forvoldt av tyske og andre utenlandske trålere.

Helge Jakobsen: Når Vest-Tyskland er gått så aktivt inn for forhandlinger nå, tror jeg man skal være litt skeptisk. Personlig tror jeg at det som tyskerne er ute etter nå, er å få en ti års avtale i likhet med hva engelskmennene i sin tid fikk. Og det vil jeg sterkt fraråde.

På den annen side skal vi være oppmerksom på at det tyske marked betyr overmåte meget for oss. Vi skal ta med i vurderingen at tyskerne i den senere tid har hentet en vesentlig del av sin import av sildemel fra Peru og andre land i Syd-Amerika. Jeg tror at det vil være ønskelig om man kan få brakt på det rene så tidlig som mulig hvilken hensikt tyskerne egentlig har med forhandlinger nå.

Det som er satt opp som betingelser i de tre punkter som fungerende utenriksminister fremla her, bl.a. tidsbegrensningen 31. oktober 1970, vil etter min mening være et brukbart grunnlag å innlede forhandlinger på, ut fra det hensyn at Vest-Tyskland er en stor avtaker av norsk fiskeeksport og at det vil være ønskelig fortsatt å ha det tyske marked. Skulle vår eksport møte en vesentlig motstand på grunn av at vi ikke gir tyskerne noenlunde samme rettigheter som engelskmennene og russerne har fått, tror jeg det vil være meget uheldig. Når hr. Magnus Andersen trakk inn de fordeler vi ble innrømmet av russerne ved at vi fikk komme inn og fiske på et russisk område, vil jeg si at det var fordeler av en så beskjedne art at de ikke står i noe forhold til hva det dreier seg om i dette tilfelle. Og jeg tror at hvis tyskerne

skulle bli møtt med at vi ikke vil forhandle med dem med samme utgangsposisjon som gjaldt overfor russerne, tror jeg at det vil bli betraktet som en ikke særlig vennlig handling overfor dem.

Jeg vil gi min tilslutning til de punkter som er satt opp, og som jeg forsto at Norges Fiskarlag også har godkjent.

Statsråd Myklebust: Hr. Warholm rettet et direkte spørsmål til Fiskeridepartementet om hvor store skader som er forvoldt av tyske og av engelske trålere på Vesterålskysten. Slik oppgave kan vi dessverre ikke fremskaffe til dette møte, men det kan legges fram senere.

Jeg har imidlertid en del andre tall som kanskje kunne være av interesse for dette møte. De er hentet fra en tysk statistikk og gjelder fangster som tyskerne har tatt ved norskekysten. De fisket i 1955 59 000 tonn, i 1956 65 000 tonn, i 1958 44 000 tonn, i 1959 36 000 tonn, i 1960 35 000 tonn, i 1961 også 35 000 tonn, i 1962 22 000 tonn og i 1963 17 000 tonn. I Barentshavet har de ingen fangster hatt fra 1960 til 1963, ved Spitsbergen heller ingen fangster fra 1958. Totalt fisket de i 1963 5 600 tonn i Barentshavet.

Når det gjelder vår fiskeeksport til Vest-Tyskland, vil vel fungerende utenriksminister kanskje kunne gi mer utførlige tall, men jeg kan opplyse at inntil 1. november i år har vi eksportert fiskevarer for 62 mill. kroner til Tyskland. Det gjelder da hovedsakelig frossenfisk og sildemel.

Ellers er det Fiskeridepartementets oppfatning at man ved de eventuelle forhandlinger med Vest-Tyskland bør legge stor vekt på punkt 3 i de forutsetninger som er stilt opp, at man bør søke å få effektivisert avtalen om meglingsnemnder. Vi mener man bør kunne få klare bestemmelser der, slik at vi vil kunne være i stand til å sørge for at fiskerne blir ytet erstatning for de redskapstap de blir utsatt for ved herjinger av tyske trålere.

Når det gjelder Vest-Tysklands muligheter for å kunne drive noen særlig fangst på norskekysten utenfor 6 mil, anser jeg dem personlig for i det store og hele å være nokså minimale. Det er strekningen fra Nordkapp og østover som har spesiell interesse i denne sammenheng, og de feltene som ligger utenfor 6 mil på denne strekningen er av liten betydning. Det har vist seg i de senere år, etter at fiskerigrensen ble utvidet, at fisket fra engelsk og russisk side har gått sterkt tilbake. Dette har sin årsak i beskaffenheten av bankene der oppe, slik at en 6-milsgrense i praksis er en 12-milsgrense. Det er lite med fiskefelt mellom 6 og 12 mil, det er bare noen enkelte, få punkter hvor fiskebankene stikker utenfor 6 mil, og ellers er beskaffenheten av bankene der oppe slik at det overhodet ikke er fiskebanker av noen særlig betydning mellom 6 og 12 mil. Jeg for min del ser det derfor ikke som noe *stort* tap for Norge, fra den side sett, om vi gir Vest-Tyskland samme rettigheter som England og Russland.

Formannen: Eg er samd i opplegget frå Utanriksdepartementet og i grunngjevinga. Eg meiner at den tyske marknaden betyr så mykje for oss også når det gjeld fiskeriprodukt, at vi skal passe på goodwill'en hos Vest-Tyskland.

Det ville ha vore ønskeleg om ein kunne ha knytt dei handelspolitiske interessene noko sterkare inn i denne eventuelle avtalen, men eg trur det er vonlaust i denne situasjon. Tingen er at det er to år sidan vi drøfta spørsmålet om tilslutning til fiskeriavtalen på fiskerikongressen i London, og der tok vi det standpunkt at vi ikkje ville sjå fiskerigrensespørsmål og marknadsspørsmål i samanheng. Det er ei sak som kan diskuteras om det standpunktet var riktig, det er ei anna sak, men vi tok det for to år sidan, og då er det i alle tilfelle ikkje lett i dag å bryte med det og seie noko anna overfor Tyskland. Dertil kjem at tyskarane vel vanskeleg sjølve, på grunn av EEC-avtalen, kan gå til bindande fråsegner.

Så eg trur ikkje vi kjem lenger her enn det departementet har sagt, at ein må prøve å få ein viss nesten gentlemen's-avtale om at Vest-Tyskland skal sjå velvillig på oss når det gjeld marknadstilhøva. Eg er som sagt samd i det opplegget som er gjort.

Det som eg nok er interessert i, er korleis det vil gå med Polen – for dei vil naturlegvis kome. Spørsmålet er om Polen har drive så mykje tradisjonelt fiske i Skagerak og Nordsjøen at vi også må sleppe dei til. – Vel, eg trur at vi i alle tilfelle må gå med på det tyske ønsket no, men vi må ikkje la ein avtale med dei gjelde lenger enn til 1970.

Engan: Jeg vil fraråde at man tar denne saken lettvint. Hr. Røiseland sa nå sist: Spørsmålet er hvordan det går med Polen. Tidligere har det vært nevnt sannsynligheten for at Frankrike vil ha de samme rettigheter som Vest-Tyskland, og så kommer kanskje Polen. I dagens situasjon synes jeg det er meget betenkelig å slippe andre fiskerinasjoner innenfor 12-milsgrensen – på tross av det fiskeriministeren har sagt. Jeg tenker på de konsekvenser dette kan føre med seg: at flere og flere europeiske land vil ha samme rettigheter.

Når det gjelder spørsmålet om motytelsene, synes jeg ikke det tallet som fiskeriministeren oppga når det gjaldt fiskeeksporten, var så veldig imponerende. Men en annen sak er at utenriksministerens begrunnelse angående handelspolitisk goodwill kan gjelde andre varer. Når det gjelder fiskeprodukter, synes jeg i all fall ikke det var så veldig stor eksport, i forhold til den samlede eksport som vi har.

Jeg må be Regjeringen overveie dette nøye, før man tar opp forhandlinger. Jeg ser også dette spørsmålet om videregående fiske innenfor 12-milsgrensen hvis Norge skulle komme med innenfor EEC, som en liten indikasjon på hva man på tysk side legger i disse forhandlingene.

Borgen: Det er mulig at tysk fiske mellom 6 og 12 mil ikke vil gjøre så meget fra eller til, og det er mulig at det bør tas opp forhandlinger selv om man kan risikere at de andre land som ble nevnt her nå av hr. Engan, kommer og forlanger de samme rettigheter. Men det jeg ba om ordet for å si, var at jeg synes det var et litt tynt grunnlag at man bare skal stole på å få visse fordeler gjennom økt goodwill. Jeg synes det må være all grunn til å prøve på ny å få knyttet forhandlingene til visse handelspolitiske vilkår. Det har gått noen tid siden dette var aktuelt sist, og jeg holder det ikke for umulig at forholdene nå ligger noe bedre til rette enn de gjorde

den gang, for å kunne oppnå noe når det gjelder handelspolitiske innrømmelser. Det er helt åpenbart at det tyske marked har betydd og også i fremtiden vil kunne komme til å bety kolossalt meget for norsk fiskeeksport, og at vi skulle gå til forhandlinger nå uten å prøve hvilke muligheter der er for å få større andel av det markedet, det synes jeg er litt lettvindt.

Bare å stole på goodwill, kommer en ikke så langt med. Når jeg ba om ordet, var det også fordi jeg ville nevne litt om de erfaringer vi har fra landbrukseksporten her i de senere år. Vi har en levende forståelse av at vi har den aller, aller beste goodwill, det mangler ikke på noen ting når det gjelder den siden av saken. Men å komme inn på det tyske marked med et rimelig kvantum av norske landbruksvarer – av meieriprodukter, som jeg har særlig befatning med – det er så å si utelukket, all goodwill er spilt i den forbindelse. Derimot vet vi at det kommer forbausende mye landbruksvarer inn i Tyskland fra andre land, tross de høye importavgifter de opererer med. Hvordan dette egentlig foregår, er litt av et mysterium, men vi har grunn til å anta at der er forskjellige underhåndsarrangementer som delvis er å rubrisere som omgørelser av fellesmarkedsbestemmelsene. Om tyske myndigheter er direkte implisert i dette eller om de ser gjennom fingrene med det, er det umulig for meg å ha noen mening om. Men i hvert fall kommer det inn temmelig meget fra land som egentlig reelt skulle vært utestengt av importavgiftene, det er helt på det rene. På denne bakgrunn synes jeg det er all grunn til å ha in mente spørsmålet om handelspolitiske innrømmelser, i hvert fall til å ta det med i forhandlingene.

Fung. utenriksminister Willcoh: Først et par ord om de omtalte årsaker til at de tyske myndigheter nu igjen viser slik interesse for saken, et spørsmål som har vært nevnt av flere. Jeg skal ikke utelukke andre momenter som har vært trukket frem her, men jeg tror det er riktig igjen å minne om den kombinasjon av momenter som jeg pekte på i mitt første innlegg – det forhold at dette fiske jo har relativt begrenset betydning for Vest-Tyskland, kombinert med at man jo har hatt hele utviklingen i forbindelse med fiskerikonferansen i London og den etterfølgende debatt som kunne indikere at det kanskje var en mulighet for at denne ville løse problemet. Disse omstendigheter medførte jo at de tyske myndigheter kunne la dette gli en stund, at de kanskje så seg tjent med å gjøre det. Men jeg synes nok man må regne som rimelig at de tyske myndigheter nu ikke lenger vil kunne se det som holdbart at det skal være andre og strengere regler for tyske fartøyer enn for russiske og britiske. På denne bakgrunn kan jeg ikke se at det egentlig er noe påfallende i at de tyske myndigheter nu tar dette spørsmål opp igjen.

Når det så gjelder mulighetene for å oppnå noe positivt for norske interesser under forhandlingene, tror jeg det er riktig at de ikke er store når det gjelder de store spørsmål. Utenriksdepartementet antar at man under forhandlingene vil kunne få en slags velvillighetserklæring, som jeg tidligere var inne på, idet de tyske forhandlere også i forrige forhandlingsrunde var villige til å gi en slik erklæring.

Når det gjelder avtalen om skader på fiskeredskap har Vest-Tyskland tidligere foreslått en utbygning av trålernevndene slik at disse kan avgjøre sakene ved voldgift i henhold til samtykke fra partene. Hvis den utredning som

fiskerimyndighetene arbeider med skulle kunne ut i et ønske om å få effektivisert avtalen, kan dette spørsmål tas opp under forhandlingene, og her burde det være muligheter for å oppnå noe.

Jeg tror også det er klart at man kan sikre gjensidighet med hensyn til adgang til fiske, men det vil vel ha meget begrenset betydning for norske interesser.

Når det gjelder det handelspolitiske perspektiv, vil jeg ikke bare understreke hr. Helge Jakobsens ord om fiskemarkedene, men jeg vil også gjerne understreke det som andre talere har vært inne på, at dette jo må sees i et videregående perspektiv. Man må spørre seg: Hvilken stilling ville Norge egentlig stå i i det europeiske bilde, og handelspolitisk overfor Vest-Tyskland, hvis vi virkelig skulle fastholde det standpunkt at Vest-Tysklands fiskere utenfor norskekysten skal holdes i en diskriminert stilling i forhold til britiske og sovjetiske? Jeg tror vi må erkjenne at dette ville bringe Norge i en uholdbar posisjon handelspolitisk sett.

Når det så gjelder spørsmålet om konkrete motytelser, synes jeg det er riktig og viktig at man ikke gjør seg noen illusjoner. Vi må være oppmerksom på det tyske standpunkt, og vi bør vel også vurdere det nøkternt og se at det kanskje ikke er så helt ubegrunnet. De betrakter disse overgangsrettighetene som noe som er et vederlag for at man på tysk side aksepterer grenseutvidelsen. Og det er i virkeligheten ikke så svært fjernt fra det standpunkt man har avfunnet seg med under tidligere forhandlinger av samme art.

Dertil kommer hele forholdet til Fellesmarkedet. Jeg tror vi må regne med at det vil være meget vanskelig for de tyske myndigheter, og kanskje enda vanskeligere nu enn i noen tidligere situasjon, å begynne ensidig å gi innrømmelser som strekker seg utover den myndighet som de tyske forhandlere naturlig har i forhold til Fellesmarkedets organer. Så jeg tror man bør være villig til å gå inn på dette på de vilkår som jeg tidligere har skissert punktvis, og som jeg forstår at det for så vidt også er nokså bred tilslutning til her.

La meg bare nevne til slutt det spørsmål om Polen som ble bragt inn. Så vidt jeg forstår, er det ikke grunn til å legge særlig vekt på det moment. Forholdet er jo at vi allerede har en underhåndsavtale med Polen som sikrer det visse rettigheter på et meget begrenset område på vestkysten som var av særlig interesse for polske fiskere, så vidt jeg husker også bare i en del av året. Dette er en ordning som har vært nevnt i disse komiteer før, og som man altså av forhandlingsmessige grunner fant det naturlig å gå med på, en ordning som nu viser seg å være meget gunstig for norske interesser, i og med at man derved skulle kunne unngå en videre utvikling i dette forhold.

Warholm: Jeg må si i likhet med hr. Borgen at det er i grunnen spinkle saker tyskerne fører i marken. Det var skuffende å høre at ikke fiskeriministeren kunne gi noen tall om det spørsmålet jeg reiste om skader forvoldt av tyske fiskere. Spesielt synes jeg det var skuffende fordi jeg la så stor vekt på punkt 3 i de forutsetninger fung. utenriksminister nevnte. Det burde etter min mening ha vært en selvfølge da at man også hadde tall til belysning av det spørsmålet.

Jeg vil gjerne si til fiskeriministeren at det er vel og bra å høre referert tall som vel 62 millioner når det gjelder vår fiskeeksport til Tyskland – etter som jeg forsto på hr. Helge Jakobsen gjelder det i hovedsak sildemel, og så vet vi at det er en del fiskeeksport fra Vestlandet. Men man skal være oppmerksom på at når det gjelder bosetningen i Andenes og langs hele Ytre Vesterålen, så er den i fare nå av to spesielle grunner. Den ene er de tyske og andre utenlandske trålere som opererer der på de hevdvunne felter. Den andre og kanskje største faren er at man får en kollisjon mellom russiske fiskeres drivgarn og de faststående norske redskaper. Dette er en så alvorlig situasjon at jeg synes i all fall fung. utenriksminister skal være oppmerksom på at det må gis garantier slik at ikke hele eksistensgrunnlaget for fiskerne, og hele bosetningen der ute, skal komme i faresonen. Og det må jeg si, at når det gjelder oss selv, har ikke vi fiskere vært særlig flinke til å holde oss fremme. Det er store tall en opererer med i eksport, men hva har vi fått? Så vidt jeg husker er det 50 000 kroner som er oppført på statsbudsjettet i år, som bevilgning til erstatning for tapte redskaper. Så de tallene står ikke i noe som helst forhold til hverandre. Jeg må be om at man tar dette meget alvorlig, for de folk som bor i dette området er denne saken meget alvorlig. Og jeg vil minne om at de tall fiskeriministeren refererte om oppfisket kvantum i hovedsaken refererer seg til oppfisket kvantum fra Vesterålen og sørover. Fiskeriministeren sa selv at det tyske fiske ved Spitsbergen og i Barentshavet var ubetydelig, og da står utelukkende Vesterålskysten igjen. Det vet alle vi som har drevet fiske på dette felt.

Brommeland: Jeg synes ikke det går an å stille seg negativt til anmodningen fra Vest-Tyskland om forhandlinger. Og jeg synes det er lite hensiktsmessig her å diskutere hvilke motiver Vest-Tyskland måtte ha for å ville gjenoppta forhandlingene. Jeg synes tvert imot det er ganske naturlig at de ber om en avtale på linje med dem vi har inngått med Storbritannia og Sovjet. Jeg kan godt forstå at de ville føle det diskriminerende om de ikke skulle få det, eller om vi eventuelt skulle stille strengere krav til dem enn vi har stilt til andre.

Jeg legger stor vekt på det fung. utenriksminister sa om at her gjelder det å se på vår handelspolitiske goodwill i det store markedsområdet der, og jeg kan gi min tilslutning til de synspunkter han har hevdet og det grunnlag Regjeringen er blitt enig om å oppta forhandlinger på. Så får man da gjøre det best mulige ut av det. I og med at det ikke vil skape noen større problemer om de får fiske mellom 6 og 12 mil, kan jeg ikke skjønne at det skulle være nødvendig å heise noen store faresignaler.

Når det gjelder de krav vi måtte ville stille på det handelspolitiske område er jeg enig med formannen i at vi må være konsekvente i vår oppfatning. Når vi under fiskerikonferansen i London hevdet at man ikke måtte blande sammen fiskerigrænser og handelspolitiske spørsmål, må vi jo ha det samme syn i dette tilfelle, og ellers forsøke å gjøre det best mulige både ut fra det som er hevdet fra Norges Fiskarlags side og spesielt på grunnlag av disse tre punktene som Regjeringen har lagt frem.

Magnus Andersen: Jeg kan ikke se at man ved dette opplegg fraviker noen linje for så vidt som vi har ment at Norge har rett til å håndtere

fiskerigrensespørsmål uavhengig av handelspolitiske forhold. Vi har etablert vår fiskerigrense på 12 mil og fastholder det. Her er det da spørsmål fra en nasjon om å få fiske i en overgangstid innenfor denne grensen. I seg selv betyr jo det at vedkommende nasjon aksepterer den norske utvidelse av fiskerigrensen. Nå er vel det i grunnen ikke et spørsmål som har så stor aktualitet lenger, for de fleste land er vel av den oppfatning at i all fall en 12 miles fiskerigrense har man anledning til å kunne proklamere.

Jeg er enig med fung. utenriksminister i at her skal man bare holde hodet klart og forsone seg med at Vest-Tyskland ikke kan gi oss noen handelspolitiske fordeler. De har ikke anledning til det. Altså, vi kan konkurrere på det tyske marked sammen med andre nasjoner, men når det gjelder de tollmurer som EEC bygger opp, kan ikke Tyskland lage noen særordning for Norge. Så det synes jeg man bare skal forsone seg med, at det i beste fall blir en uttalelse fra tysk hold som går ut på at vi skal se på spørsmålene med velvilje og gjøre vårt, men kan ikke love noe.

Jeg tror man skal være klar over at det første som vil skje hvis man kommer frem til en overgangsordning for Tyskland, det er at også Frankrike kommer. Visse ting som har skjedd før, tyder på det. Hvor vidt Polen vil komme, tør jeg ikke nå si, men det er heller ikke usannsynlig.

Det var fiskeriministeren som sa at store muligheter for fangst ved norskekysten for tyskerne var det ikke, de var nærmest minimale. Jeg er ikke så absolutt enig i det. Vi har nemlig endel viktige fiskefelt utenom Finnmark som delvis ligger innenfor 12 mil, og vi er kjent med at tyskerne er de som har vært flinkest til å ta enkelte sorter fisk, blant annet sei. Det er da den omstendighet at vi har disse fiskesortene på nettopp disse fiskefeltene som har gjort at vi har hatt slike problemer utenfor Vesterålen og Sør-Troms først og fremst. For de fiskerne som driver på disse feltene – de er ganske mange og det er et fiske som har nokså stor betydning for oss – for dem vil en økning av antallet utenlandske trålere i dette beltet mellom 6 og 12 mil som det uvilkaarlig vil bli, være et stort problem.

Fiskeripolitisk vil jeg si at hvis man har lyst til å få fiskerne til å bli i sterk opposisjon, kan man bare begynne å snakke om fiskerigrensen. Det gjelder forholdene som de er i dag, og de er også begynt å snakke litt om "hva med 1970?" Så jeg vil si som jeg sa i mitt første innlegg, at man bør ikke nekte å forhandle, men jeg vil stille meg meget reservert når det gjelder å gi Tyskland en overgangsordning, selv frem til 1970. Men de vil sikkert påberope seg 10 år som for de andre.

Ingvaldsen: Jeg er enig i opplegget fra Utenriksdepartementet. Jeg går også ut fra at man forsøker å få bestemmelser så man får erstatning for forvoldte skader i den utstrekning det er mulig.

Når det gjelder de handelspolitiske fordeler tror jeg det er riktig at det ikke er mulig å få noen egentlige traktatmessige fordeler. Men som alltid når vi er inne på disse tingene, vil jeg gjenta hva jeg pleier å si, at vi i Norge bør legge litt mer an på praktisk handelspolitikk og ikke bare formell, sånn som hr. Borgen jo ga eksempler på at andre land gjør.

Lillås: Jeg er i likhet med hr. Warholm interessert i å få noen tall angående den tyske fiskeflåten, for det er jo avgjørende for å kunne danne seg et bilde av det. Jeg synes de tallene som er lagt fram er lite tilfredsstillende, for det som er det avgjørende er vel: Hva er den tyske fiskerflåtens kapasitet? Og videre om de vil dirigere denne flåten inn på disse feltene om de får muligheter for å gjøre det – det er det som blir avgjørende. Derfor synes jeg dette uttrykket at fisket ville være minimalt, det skal en være forsiktig med å bruke i denne sammenheng.

Så var det dette med handelspolitiske vilkår, at vi ikke skulle blande det sammen med fiskerigrensen. Det kan være riktig, men det blir jo gjort her i fremstillingen i og med at man snakker om at man skal være velvillig når det gjelder fiskerigrensen for å skape goodwill. Men jeg skulle anta at norsk goodwill på det tyske marked er basert på noe mer enn dette. Vi importerer så vidt jeg vet for ca. 4 milliarder og eksporterer for 2 milliarder når det gjelder Vest-Tyskland, og jeg skulle anta at i hele dette spekteret finnes det atskillig mer goodwill enn i en innrømmelse når det gjelder 6 eller 12 mil som fiskerigrense. Derfor synes jeg i likhet med hr. Magnus Andersen at det er liten grunn her til å være for villige. Dette argumentet at det tyske kravet skulle være berettiget fordi de aksepterer vår fiskerigrense på 12 mil, synes jeg også er svakt. Storbritannia og Sovjet har jo tross alt gitt innrømmelser overfor oss for å komme mellom 6 og 12 mil. Derfor synes jeg som hr. Magnus Andersen at man skal være reservert selv overfor en innrømmelse fram til 1970.

Formannen: Fungerande utanriksminister vil gjerne rette ei mistyding.

Fung. utenriksminister Willoch: Jeg har nu to ganger hørt at jeg skulle ha sagt at dette skulle ha minimal betydning. Jeg tror ikke jeg har sagt det, og hvis jeg har sagt det, må jeg beklage det. Jeg har sagt at det ville ha relativt begrenset betydning. Og det er jo åpenbart at dette er et langt mindre spørsmål enn spørsmålet om det britiske og russiske fiske i norsk farvann. Det er det vel enighet om. Hvis jeg har brukt ordet minimal, må det ha vært i forbindelse med verdien av eventuelle rettigheter for norske fiskere til fiske i tyske farvann. Og det nevnte jeg fordi man hadde bragt inn forholdet til de russiske innrømmelser som jo ikke var annet enn at man skulle få opprettholde tradisjonelt fiske i russisk farvann, hvor de norske krav sto langt sterkere enn de i tilfelle ville gjøre når det gjelder Vest-Tyskland.

Nybø: Jeg vil se det som en forutsetning at en avtale med Vest-Tyskland går parallelt i tid og for så vidt i ytelse fra vår side med de avtaler vi har med Storbritannia og Sovjet. Under den forutsetning kan jeg ikke se at det skulle være så veldig meget i veien for å inngå en slik avtale med Vest-Tyskland. Jeg har ikke av fung. utenriksministers redegjørelse her i dag fått inntrykk av at Tyskland likesom sto på spranget for å få denne avtalen. Ved noen uttrekning av forhandlingene vil man komme langt ut i 1966 før det kan bli noen avtale, og da er det vel ikke stort mer enn en tre års tid igjen før avtalen om overgangsbestemmelser løper ut.

Der kan være et moment i Tysklands ønske om å få denne avtalen at det så vidt jeg har hørt, finner sted en viss omlegning når det gjelder den tyske trålerflåten, at man går over til noe mindre enheter enn de store Karl Kämpf-typene. Det kan tyde på at man akter å drive fiske i noe nærmere farvann enn man har gjort med de særlig store trålerne.

Når det gjelder de handelspolitiske motytelser, tror jeg heller ikke det vil være mulig for Vest-Tyskland i sitt samarbeid med EEC å kunne gi tilsvarende kvote- og tollbetingelser som f.eks. Storbritannia har gjort. Tyskland er vel avhengig av de avtaler som er inngått mellom De seks, og kan vel neppe på egen hånd gå utenom dem.

Når det så gjelder erstatningene for eventuelle bruksskader som er forvoldt av tyske trålere, må vel det gå etter vanlig internasjonal rett, hvis skadeforvolderen kan påvises. Det kan man vel søke å få gjennomført uten at man faktisk har det med i denne avtalen. Selv om man får med i avtalen noe i retning av at Vest-Tyskland sier: Vi skal være villige til å erstatte skader forvoldt ved tyske trålere mellom 6 og 12 mil, vil det vel allikevel bli et juridisk spørsmål, både når det gjelder erstatningsansvaret og beløpet.

Når det så gjelder en velvillighetserklæring fra Vest-Tysklands side, tror jeg heller ikke den vil ha så forferdelig stor verdi. Det er lett å gi en slik erklæring, men når man så kommer til de praktiske ting, kan der oppstå betydelige komplikasjoner. Litt av dette har man sett. Hr. Borgen har nevnt en del, jeg kunne også ha nevnt et felt hvor velvilligheten var meget sterkt til stede, men hvor de praktiske resultater var uhyre vanskelige å komme frem til.

Altså, min konklusjon på dette er at man forhandler med Vest-Tyskland med det utgangspunkt som er referert her i dag, og forhaster seg ikke, men tar sikte på at tiden fra en eventuell inngåelse av en avtale og frem til høsten 1970 blir kortest mulig.

E. Hambro: Jeg er også enig med dem som har uttalt seg for at vi antagelig bør oppta disse forhandlinger. Men når jeg ba om ordet, var det i grunnen for å reise noe av det samme spørsmål som fiskerikomiteens formann nettopp var inne på, nemlig disse skadene som påføres norske bruk. Hr. Nybø sa at det er et juridisk spørsmål, men det er bare å sette en merkelapp på det som i grunnen ikke bringer oss svært meget videre. Det jeg vil ha rede på er om Utenriksdepartementets folk her kan fortelle hva denne avtalen om bileggelse av slike tvister ved voldgift egentlig går ut på. Er det bare en uttalelse om at de private parter seg imellom skal gjøre dette, eller kommer statene inn, og foreligger det i slike avtaler – vi har dem jo også med andre land – noen som helst garanti for at vedkommende stat vil være villig til å dekke de skader som er oppstått? Hvis ikke så er tilfelle, blir ikke dette et folkerettslig spørsmål, men et rent privatrettslig spørsmål mellom den fremmede tråler som har påført skaden og den norske fisker som har lidt skade. Men hvis det er riktig som jeg har forstått av de bemerkninger som er kommet allerede nå, later det til at på en eller annen måte har de private tyske parter ikke overholdt de regler som er fastsatt. Hvis jeg forsto det riktig ble ikke den skadeerstatning betalt som

skulle betales, og hvis så er tilfelle, må det i all fall være et minimumskrav at vi får orden i de sakene der før vi lager noen ny avtale med Vest-Tyskland om at de skal få fiske på norsk område. Hvis Utenriksdepartementets folk ikke kan gi noe eksakt svar på dette nå, er det ikke så farlig. Hovedsaken er at man er oppmerksom på det og i all fall får den saken i orden.

Gerhardsen: Jeg vil bare kort si at jeg har ingen innvending mot at det tas opp forhandlinger med Forbundsrepublikken, og da på det grunnlag som fung. utenriksminister nevnte.

Flem: Når vi skal vere med i tingingane på det grunnlaget som er skissert her, skal ein kanskje leggje hovudvekta på punkt 1 og punkt 3.

Når det gjeld det forholdet hr. Nybø var inne på, må det vere slik at ein skal påvise kven det er som har gjort skaden. Det må kunne påvisast – elles ville det vel flyte heilt ut – og det er kanskje på grunn av det problemet hr. Warholm tok sin reservasjon. Eg synest ikkje det må vere til hinder for å inngå ein slik avtale. Det problemet bør ein ta opp på annan måte – gjennom eit forsterka oppsyn frå norsk side slik at ein til kvar tid har hand i hanke med det som skjer på disse felta, og kan påvise kven det er som eventuelt har valda skaden. Jamvel om ein har ei valdgiftsnemnd, er det klårt at det er vanskeleg å gjere noko for å bøte på skadane når ein ikkje veit kven det er som har valda dei.

Når det er ført opp 100 000 kroner – så vidt eg hugsar – på Fiskeridepartementet sitt budsjett til forskottering i samband med skadar, er det sjølv sagt også med sikte på at ein skal finne fram til kven det er som har valda skaden, og på det viset kunne få erstatning. Eg reknar med at det var det hr. Hambro hadde i tankane.

Statsråd Myklebust: Jeg vil understreke at de skader som blir voldt av trålere utenfor Nord-Norge-kysten vesentlig skjer utenfor 12 mil. Jeg mener derfor at dette spørsmålet har liten betydning i forbindelse med tråling inn til 6 mil. Derimot legger i allfall jeg stor vekt på goodwill hos de nasjoner som driver tråling utenfor 12-milsgrensen i Nord-Norge. Jeg tror at den måten vi får det mest effektive oppsynet på, er at det rår goodwill mellom de forskjellige nasjoner som driver på feltet. Det er vanskelig – eller umulig – for et oppsyn å kunne mestre disse problemene hvis det ikke fra hver enkelt som driver på feltet, vises goodwill. Det er i all fall min erfaring.

Hr. Lillås ønsket å få framlagt mer konkrete tall. Totalfangsten for Tyskland var altså på 560 000 tonn i 1963, og det ble fisket 17 000 tonn utenfor norskekysten, vesentlig fra Vesterålen og sørover. Jeg tror det med sikkerhet kan sies at tyskerne ikke har trålet utenfor finnmarkskysten de siste 2–3 årene og at interessene den veien er minimale. Handelsministeren brukte uttrykket "relativt små", men jeg vil si at tyskernes interesser er minimale når det gjelder fiske i beltet mellom 6 og 12 mil, spesielt utenfor finnmarkskysten. Jeg tror nok – som jeg sa i mitt første innlegg – at der vi kunne ha noe å frykte, ville være utenfor Vesterålen, men der vil fangsten, så

vidt jeg kjenner feltet, foregå utenfor 12 mil i alle høve. Jeg vil gjenta at jeg finner ingen grunn til å ta reservasjoner når det gjelder spørsmålet om å oppta forhandlinger med Tyskland om dette forholdet, men vi må selvfølgelig ikke strekke oss lenger enn til 1970. Det må poengteres sterkt.

Når det gjelder spørsmålet om trålernemnder, som hr. Hambro var inne på, har vi nok trålernemnder når det gjelder Tyskland, England og Sovjet, men de er egentlig bare meglingsnemnder. De har ikke noen avgjørende myndighet. De skal megle seg fram til enighet om skadenes omfang. Men det som er vanskeligheten, er å få pengene fra det land hvis rederi skal betale for skaden.

Hambro: Det jeg spurte om, var om der intet foreligger i disse avtaler som pålegger vedkommende stat å betale. Gjelder det bare de private?

Statsråd Myklebust: Det gjelder bare rederiene imellom.

Fung. utenriksminister Willoch: Jeg ba om ordet for å svare på hr. Hambros spørsmål, men det er gjort så vidt tilstrekkelig at jeg lar det være med det.

Formannen: Denne komiteen er, som eg har sagt mange gonger, eit konsultativt organ for Regjeringa. No har statsrådene hørt reaksjonane her og får trekkje sine konklusjonar sjølve.

Denne saka er då ferdigbehandla, men statsråd Willoch har ei anna sak han gjerne vil ha drøfta med den utvida utanrikskomiteen.

Fiskerikomiteens medlemmer forlot her møtet.

Fung. utenriksminister Willoch: Jeg hadde faktisk regnet med at dette spørsmålet, som skal behandles på det nordiske samarbeidsministermøte i Stockholm, var på et så vidt forberedende stadium at det ikke var nødvendig å beslaglegge denne komites tid med det. Når jeg allikevel sendte over det norske utkast til konklusjon, var det fordi jeg tenkte at siden dette møte var innkalt, ville jeg så raskt som mulig redegjøre for saken, for det tilfelle at det skulle være interesse for den. Nå vet jeg ikke om utkastet er kommet til komiteen eller ikke, men jeg ville gjerne nevne hvorfor jeg har sendt papirene, fordi man ellers kanskje kan synes det er pussig å få disse papirene på bordet i dag, når jeg skal reise til Stockholm i aften. Min tanke var altså først ikke å plage denne komite med denne sak på det nåværende tidspunkt, idet det bare er spørsmål om utredning eller ikke utredning om tollharmonisering etc., men jeg nevner saken for det tilfelle at det skulle være noen som ønsker å gi uttrykk for noen oppfatning etter at de har lest dette papiret. Jeg sendte det over i går, men det er kanskje ikke kommet ut til alle?

Formannen: Vi har ikkje fått det enno.

Fung. utenriksminister Willoch: Da er det forhåpentligvis av verdi å ha fått forklart bakgrunnen, når man overraskende får dette papiret i løpet av dagen.

Jeg kan kort si at den konklusjon vi er kommet til å ville legge frem på dette nordiske samarbeidsministermøte er at vi kan godta en videre utredning av tollharmoniseringsspørsmålet, men vi har brukt uttrykket "en prinsipiell vurdering" av dette, og av alle de andre spørsmål som har vært nevnt i denne forbindelse. Bakgrunnen for denne uttrykksmåte er at vi mener det er praktisk at samarbeidsministrene kommer inn i bildet en gang til før man setter i gang hele det store utredningsapparat med sikte på nordisk tollharmonisering osv. som man hadde forrige gang, idet det vel er sannsynlig at man vet atskillig mer om konklusjonen når man kommer inn i bildet neste gang på grunnlag av en mer generell vurdering av saken.

Dette er en slags kompromiss mellom de mest vidtgående ønsker om straks å sette i gang et stort utredningsmaskineri og ønsket om å se tiden litt an på dette område.

Formannen: Har statsråden greie på det danske standpunktet?

Fung. utenriksminister Willoch: Den danske regjering har lagt frem et standpunkt som jeg skal prøve å referere nøkternt, skjønt det er vanskelig.

Det går ut på at de vil ha felles nordisk marked for jordbruksvarer – noe som her må oppfattes som en slags innrømmelse til dem for at de skal godta en tollharmonisering. Men de vil allikevel at det etter en tollharmonisering skal være spesielle tollkvoter og særinnrømmelser, for å bevare de fordeler enkelte land har ved den nåværende tollstruktur. Jeg vet ikke om man kan tillate seg å oversette dette slik at de skal bevare fordelene for seg ved den nåværende ordning, men som pris for det sikre seg fri adgang til jordbruksmarkedet i de øvrige land. – Dette tror jeg ikke den danske regjering regner med å få godtatt, men vi vil prøve å holde dette litt an med en middels avvisende holdning.

Borgen: Jeg går ut fra at det danske forslaget ikke blir vedtatt allikevel.

Møtet hevet kl. 10.10.